

De keizer stelt zelden teleur

Maarten van Bottenburg

Anton Geesink, Tokio 1964, judo alle categorieën

Halverwege de jaren vijftig werkte Anton Geesink (1934) mee aan de restauratie van de Utrechtse Geertekerk. Hij hielp met het opstellen van de stalen steigers, maakte specie voor de metselaars en sjuowde stenen. De middelbare school had hij niet afgemaakt en hij kwam niet goed uit zijn woorden. Tien jaar later stopte deze volksjongen uit Wijk- C, de Utrechtse Jordaan, als levende legende met de judosport. Daarmee begon een carrière waarin hij vele gesprekken in het Engels, Frans en Japans voerde, redevoeringen gaf, judoboeken schreef, diverse groten der aarde ontmoette, als 'ambassadeur' met Nederlandse handelsdelegaties meereisde en een der hoogste bestuurlijke

Anton Geesink, Tokio 1964

posities in de sportwereld bereikte: lid van het Internationaal Olympisch Comité. *The American dream* op z'n Hollands met judo als voertuig.

Dat Anton Geesink een talentvol sportman was, had hij al in zijn jeugd bewezen. Hij was een verdienstelijk voetballer en deed veel aan hardlopen, wielrennen en zwemmen. Later zou hij nog Nederlands kampioen worstelen worden. Van judo had hij voor zijn veertiende nog nooit gehoord. Dat was niet zo verwonderlijk. Hoewel de Japanner Jigoro Kano al in 1882 de judosport had ontwikkeld, was er tot 1940 in Europa slechts hier en daar een instructeur te vinden die deze

sport onderwees. Na de oorlog veranderde dit.

Van een kleinschalige Japanse vechtkunst veranderde judo in een internationale, veelbeoefende sport. In 1956 vonden voor het eerst wereldkampioenschappen plaats; in 1964 werd judo een olympische sport. Nederland kende in 1950 slechts zo'n 1.500 geregistreerde judoka's. In 1970 waren dit er bijna dertig keer zoveel.

Geesink was er vroeg bij. In 1948 gaf de Fransman Garex met de sportschool van Jan Sniijders een judodemonstratie in Utrecht. Geesink ging ernaar toe, werd door het judo gegrepen en meldde zich aan bij de sportschool van Jan van der Horst. De judosport was nog jong en zo kon het gebeuren dat Geesink al een jaar later, met gele band, debuteerde op het nk. In 1951 werd hij, met bruine band, Nederlands kampioen.

Weer twee jaar later veroverde hij de Europese titel. Hoewel het een grote prestatie was om binnen vijf jaar Europa aan de voeten te krijgen, was het eigenlijk maar een opstapje naar het echte, grote werk: de strijd met de Japanners. Want hoezeer hij in Europa domineerde, zelfs de meeste insiders waren van mening dat het onmogelijk was om de Japanse fenomenen te verslaan. Juist door die inschatting stond geen deelnemer aan de Spelen van 1964 zo in de publieke belangstelling als Geesink. Mede omdat Japan gastland was, had het ioc judo toegevoegd aan het olympische programma. Het thuisland kon de wereld laten zien hoe superieur het was in zijn 'eigen' sport. Om het belang van het judotoernooi te onderstrepen, was de judofinale alle categorieën op de laatste wedstrijddag geprogrammeerd als climax van de Spelen.

In iedere categorie waren de Japanners favoriet. Slechts voor één buitenlander vreesden zij: 'Geesink Yama'. De 'berg Geesink' had drie jaar eerder als eerste westerling een Japanse topjudoka verslagen. In de laatste poulewedstrijd van het wk in Parijs won hij uitgerekend van de man die zijn grote rivaal voor olympisch goud zou worden: Agio Kaminaga. Daarmee was de ban gebroken. Geesink versloeg ook nog twee andere Japanse toppers, Koga en Sone, en werd wereldkampioen. Geen wonder dat alle ogen op hem gericht waren toen hij in 1964 in Japan arriveerde. Herhaalde hij het kunststukje van 1961 of zouden de Japanners aantonen dat Geesinks triomf slechts een misstap was geweest? De Spelen in eigen huis boden hun de ideale plek voor

sportieve wraak. In dubbel opzicht, want aan de olympische judotitel was tegelijkertijd de wereldtitel vastgeknoopt.

Er stond echter meer op het spel dan deze twee titels. Het ging om de eer van de hele Japanse natie. Overal waar Geesink tijdens de voorbereiding in Japan verscheen, werd hij met een mengeling van vrees, revanchegevoelens, respect en zelfs eerbied tegemoetgetreden. Een journalist van *Het Parool* beschreef 'een middagje Geesink' ongeveer als volgt: 'Er gaat een in oranje trainingspak gestoken 'keizer' de poort uit, aanbeden door de daar altijd aanwezige honderden nieuwsgierigen. Op enkele meters van de indrukwekkende gestalte van de Utrechter volgt zijn hofhouding; judoka's, supporters, journalisten. Zij allen mogen zich laven aan de Berg Geesink, die inmiddels door een diep buigende tolk naar een particuliere auto met chauffeur wordt geleid. Anton Geesink overziet zonder enige moeite het toneel van de eredienst, stoot enkele Japanse klanken uit en maakt daarmee ruimte voor zijn volgelingen.'

'Als wij voor een verkeerslicht moeten stoppen, kijken Japanners uit andere auto's naar binnen en groeten met veel hoofdbuigingen. De 'keizer' stelt hen zelden teleur door de hoffelijkheid niet te beantwoorden.'

In deze ambiance voltrok zich het judotoernooi. In alle gewichtsklassen toonden de Japanners zich superieur, maar de 1,96 meter lange en 120 kilo wegende Geesink kregen zij niet klein. Drie jaar lang had Kaminaga zich voor Geesink 'verstopt', nu kwamen ze elkaar twee keer tegen. De eerste keer in de voorronde, waarin Geesink won na beslissing van de scheidsrechter. De tweede keer in de finale, in de Nippon Budokan Hall, waar 15.000 Japanners en enkele honderden Nederlanders de spanning tot een hoogtepunt voelden oplopen. Geesinks tactiek was om de sterke Kaminaga in de eerste vijf minuten af te matten en hem in het vervolg te vloeren. Na wat trekken en schuiven kreeg Geesink zijn tegenstander voor het eerst naar de grond, maar de scheidsrechter kende hem geen voordeel toe en scheidde de kemphanen.

Toen zag Kaminaga zijn kans schoon. Hij bracht tot vreugde van het publiek Geesink uit zijn evenwicht. De laatste reageerde evenwel alert en schoof zijn lichaam en dat van de Japanner snel van de mat af. Even later waren de rollen weer omgedraaid. Geesink wierp Kaminaga op de mat en nam hem in een houdgreep, maar de Japanner

wist zich los te wringen omdat Geesink zijn duim niet goed kon plaatsen. In de achtste minuut voltrok zich het vonnis. Kaminaga paste een heupworp toe. Geesink draaide door en legde zijn tegenstander opnieuw in een ijzeren houdgreep. Vol ontzetting zagen de Japanners de seconden wegtikken.

Er volgde een emotioneel tafereel. Zwaar teleurgestelde en snikkende Japanners. Geesink die kletsnat van transpiratie en met dampende borst een aanstormende landgenoot van de judomat terugwees, zijn tenue in orde bracht, een buiging maakte naar zijn tegenstander en vervolgens vele uitgestoken handen schudde en een klapzoen van Ada Kok in ontvangst nam; de *ceremonie protocolaire* die hij niet zonder trillende kaken onderging; en het internationale gilde van journalisten en fotografen dat hem vervolgens overdonderde met blit-zicht en vragen.

Ver weg van dit tafereel stond ook Nederland op zijn kop. In de maand waarin Chroesjtsjow werd afgezet en Breznjew aan de macht kwam, waarin China de eerste atoomproef nam en Martin Luther King de Nobelprijs voor de vrede kreeg, werd op 24 oktober 1964 op alle Nederlandse treinstations om acht uur het bericht omgeroepen dat Geesink olympisch goud had gewonnen.

De kampioen zelf keerde pas in november terug, na een vermoeiende wedstrijd-tour door Japan. De feestcomités konden hem gedurende die tour maar niet te pakken krijgen om de datum van thuiskomst te vernemen. Dat bracht zelfs het gerucht op gang dat Geesink vermoord was. De legendevorming was begonnen. De huldiging op 6 november in Utrecht verliep zoals die verlopen moest: chaotisch en druk. Een hoogtepunt was een bezoek aan stamcafé Dikke Dries waar Geesink het Japanse lied 'Judo Idzidai' aanhief. 'Ik heb alles aan judo te danken.' Ruim veertig jaar later kan hij dat lied nog altijd zingen.

Overgenomen uit: Wilfred van Buuren, (red.), e.a., *Hollands Goud. 169 olympische kampioenen* (Meulenhoff, Amsterdam 2008).